

پیش‌بینی هوش هیجانی براساس ویژگی‌های شخصیتی طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان

مریم بختیاریان^۱، ایرج صفایی راد^۲، اعظم قوبدل^۳

^۱ کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سنندج، ایران.

^۲ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان، ایران.

^۳ عضو هیئت علمی و مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، ایران.

نام نویسنده مسئول:

مریم بختیاریان

چکیده

این پژوهش با هدف پیش‌بینی هوش هیجانی براساس ویژگی‌های شخصیتی طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان انجام شد. این تحقیق از نظر هدف از نوع کاربردی، از منظر روش جزء تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی و از منظر شیوه گردآوری داده‌ها یک تحقیق کمی بود. جامعه آماری شامل کلیه طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که تعداد کل آنان ۶۰۰ نفر بود. نمونه آماری براساس فرمول تاچینگ و فیدل (۲۰۰۷) به روش تصادفی ساده به تعداد $(104 + \text{تعداد متغیرهای پیش‌بین} (5) = 109)$ نفر که به لحاظ احتیاط به تعداد ۱۱۰ نفر افزایش یافت، انتخاب شد. هوش هیجانی با پرسشنامه ۹۰ سوالی بار-ان (۲۰۰۰) و ویژگی‌های شخصیتی با پرسشنامه فرم کوتاه ۶۰ سوالی نئو توسط مک‌کری و کوستا (۱۹۹۱) مورد سنجش قرار گرفتند. یافته‌ها نشان دادند که ویژگی شخصیتی مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن، ویژگی شخصیتی اکثر طلاب و ویژگی شخصیتی غالب نمونه پژوهش بود. همچنین کمترین و بیشترین میانگین در بین ابعاد هوش هیجانی به ترتیب مربوط به ابعاد کنترل تکانش و همدلی بود.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، ویژگی‌های شخصیتی، طلاب شاغل به تحصیل در حوزه علمیه خواهران.

مقدمه

هوش هیجانی عبارت است از ظرفیت ادراک، شناخت، کاربرد و مدیریت عواطف در خود و دیگران [۱]. براساس تحقیقات انجام شده افرادی که هوش هیجانی بالایی دارند، یعنی کسانی که احساساتشان را به خوبی می‌شناسند و هدایت می‌کنند، احساسات دیگران را نیز درک و به طرز اثر بخشی با آن برخورد می‌کنند و در هر حیطه‌ای از زندگی ممتازند، خواه در روابط عاطفی باشد یا در مفهوم قواعد ناگفته‌هایی که در خط مشی سازمان به پیشرفت می‌انجامد. این افراد در زندگی خویش خرسند و کارآمدند و عادات فکری در اختیار دارند که موجب می‌گردد آن‌ها افرادی مولد و کارآمد باشند. هوش هیجانی به دلیل چند سویه بودن و تاثیرهایش در زمینه‌های گوناگون، به ویژه به دلیل کاربردش در آموزش، محیط کار و تحول شخصی آوازه‌ائی فراگیر یافته است. هوش هیجانی عامل موثر و تعیین کننده در برآیندهای زندگی واقعی مانند، موفقیت در مدرسه و تحصیل، موفقیت در شغل و روابط بین شخصی و به طور کلی در کنش‌وری سلامت می‌باشد [۲].

به طور کلی هوش هیجانی، آخرین و جدیدترین تحول در زمینه‌های فهم ارتباط میان تعقل و عواطف است [۳] و آموزش و تمرین بیشترین اثر را بر افزایش هوش هیجانی دارد و افزایش و تقویت آن منجر به سلامت جسمی و ذهنی، ارتباط اجتماعی و بهبود کارکرد است [۴]. بنابراین با توجه به اهمیت هوش هیجانی در سلامت روان شناسایی عوامل تاثیر گذار بر هوش هیجانی به منظور مداخلات رفتاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در همین راستا یکی از رویکردهای مهم اثر گذار بر هوش هیجانی مسئله ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد [۵]. به نظر می‌رسد شخصیت افراد می‌تواند پیش‌بینی کننده هوش هیجانی باشد [۶].

شخصیت جنبه‌ای از حیات انسان است که اجازه می‌دهد پیش‌بینی کند، آدمی در اوضاع و احوال معین چه رفتاری از خود نشان می‌دهد [۸]. ساختار شخصیت براساس الگوهای مختلف تبیین شده است [۷]. الگوی پنج عاملی شخصیت با پشته‌های نظری، تجربی و پژوهشی از معتبرترین و مشهورترین مدل‌های شخصیت محسوب می‌شوند. این عوامل عبارت‌اند از: برون‌گرایی، سازش یافتگی، وظیفه شناسی، پایداری هیجانی، گشودگی به تجربه [۱۰]. صاحب‌های هر کدام از جنبه‌های شخصیت به شیوه‌های خاصی رفتار می‌کنند و دارای انتظارات خاصی نیز هستند. آن‌ها توانایی و مهارت‌های رفتاری منحصر به فرد و نیازهای متفاوتی دارند و براساس ابعاد شخصیتی خود دارای نیازها، انتظارات، انگیزه‌ها، توقعات و اهداف خاصی می‌باشند [۱۱].

بنابراین با توجه به آنچه گفته شد بدین حقیقت دست یافتیم که همپوشانی قابل توجهی بین هوش هیجانی و ویژگی‌های شخصیتی وجود دارد [۱۲] و براساس شواهد و مطالب فوق، بدین نتیجه رسیدیم که هوش هیجانی به علت مرتبط بودن با مهارت‌های مهم زندگی شخصی و اجتماعی، نقش مهمی در موفقیت و هدایت افراد دارد. لذا با توجه به شواهد پژوهشی می‌توان اذعان نمود، فردی که از هوش هیجانی برخوردار باشد، می‌تواند در جنبه‌های مختلف زندگی همچون ارتباط، تحصیل، شغل، زندگی و غیره موفق باشد. امروزه مسئله توجه به هوش هیجانی و مولفه‌های اثر گذار بر آن من جمله ویژگی‌های شخصیتی به یکی از دغدغه‌های ذهنی پژوهشگران و مسئولین آموزشی، دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه تبدیل شده است، چرا که دانشجویان و طلاب دو قشر مهم و آینده‌ساز کشور هستند که در دو محیط جداگانه آموزشی - پژوهشی مهم یعنی دانشگاه و حوزه علمیه، در سطح تحصیلات عالی تحصیل می‌نمایند و به لحاظ اهمیت خاص و جایگاه ویژه دانش‌آموختگان این دو نهاد آموزشی در کشور ما و اهداف و سیاست‌هایی که این افراد بر عهده قرار دارند، شناسایی عوامل اثر گذار بر موفقیت آنان در عرصه‌های تحصیل، شغل و غیره از جمله دلمشغولی‌های مسئولین امروزی می‌باشد که علی‌رغم اهمیت این مسئله در نسل آینده ساز و تاثیری که هوش هیجانی بر سازگاری، انطباق و برآورد نمودن خواست‌های اجتماعی آنان دارد، لازم است که تحقیقات بیشتری در این زمینه صورت گیرد. لذا پژوهشگر با مشاهده این خلاء تحقیقاتی بر آن شده است تا در پژوهش حاضر به بررسی این مسئله پرداخته و پاسخگوی این سوال باشد که آیا ویژگی‌های شخصیتی توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خاوران شهر همدان را دارند؟

مبانی نظری**هوش هیجانی**

در حال حاضر می‌توان از دو رویکرد عمده در تعریف هوش هیجانی نام برد:

- ۱- رویکردی اصیل و غیر ترکیبی (رویکرد توانایی^۱) که هوش هیجانی را به‌عنوان هوشی که شامل عاطفه است، تعریف می‌کند.
- ۲- رویکردهای معمولی و ترکیبی (رویکرد مختلط^۲) که هوش هیجانی را با مهارت‌ها و خصیصه‌های دیگری چون بهزیستی روانی، انگیزش و توانایی برقراری رابطه را در هم می‌آمیزند و بر ترکیبی از آن‌ها تاکید دارند [۱۳].

1. ability approach

2. mixed approach

مای^۳ و همکارانش نیز در سال ۱۹۹۹ تعریف خود را از هوش هیجانی مفصل تر ساخته‌اند. «هوش هیجانی به توانایی تشخیص و شناسایی معانی و مفاهیم عواطف، روابط بین آن‌ها، استدلال کردن در مورد آن‌ها و نیز در حل مسئله براساس آن‌ها اشاره دارد. این هوش شامل توانایی دریافت عواطف، هماهنگ ساختن عواطف و احساسات مرتبط، درک و فهم اطلاعات مربوط به عواطف و نیز مدیریت عواطف می‌باشد» [۱۳]. در قالب رویکرد معمولی و ترکیبی یک مدل متفاوت دیگر توسط بار-ان در سال ۱۹۹۷ ایجاد و هوش هیجانی را چنین تعریف نمود: مجموعه‌ای از توانایی‌ها کفایت‌ها و مهارت‌های غیرشناختی، که توانایی‌های فرد برای کسب موفقیت در مقابله با اقتضات و فشارهای محیطی تحت تاثیر قرار می‌دهد [۱۴].

هم‌زمان با توسعه مفهوم هوش هیجانی در گستره جامعه و مطرح شدن آن به‌عنوان یک توانمندی دارای اهمیت انسانی، تعاریف متفاوتی از آن نیز ارائه شده است که در ادامه به چند مورد از آن‌ها از مهم‌ترین متفکرین این حوزه اشاره خواهد شد: از نظر سالووی و مایر: هوش هیجانی عمدتاً به‌عنوان توانایی فرد در بازنگری احساسات و هیجان‌های خود و دیگران، تمییز قابل شدن میان هیجان‌ها و استفاده از اطلاعات هیجان‌ها در حل مسئله و نظم بخشی رفتار تعریف می‌شود [۱۵]. از دیدگاه گلمن^۴ هوش هیجانی شامل ظرفیت فرد برای قبول واقعیات، انعطاف پذیری، توانایی حل مشکلات، توانایی مقابله با استرس و تکانه‌ها تعریف می‌شود. بنابراین گلمن هوش هیجانی را توانایی حفظ انگیزه، پایداری در مقابل ناملايمات، کنترل در مقابل تکانش‌ها، به تعویق انداختن کامیابی، هم‌دلی با دیگران و امیدوار بودن می‌داند [۶]. در تعریف دیگری گلمن اشاره می‌کند هوش هیجانی مهارتی است که دارنده آن می‌تواند از طریق خودآگاهی، روحیات خود را کنترل کند، از طریق خود مدیریتی آن را بهبود بخشد، از طریق هم‌دلی تاثیر آن‌ها را درک کند و از طریق مدیریت روابط به شیوه‌های رفتار کند که روحیه خود و دیگران را بالا ببرد [۱۶]. بار-ان در تعریف خود از هوش هیجانی آن را مجموعه‌ای از مهارت‌ها، استعدادها و توانایی‌های غیرشناختی می‌داند که توانایی موفقیت فرد را در مقابله با فشارها و اقتضاهای محیطی افزایش می‌دهد [۱۷].

از دیدگاه ریون بارون^۵ (۱۹۹۶) هوش هیجانی یک نمونه از شایستگی‌های هیجانی و اجتماعی است که تعیین می‌کند ما نسبت به دیگران و در کنار آمدن با فشارها و تقاضاهای روزانه به چه خوبی می‌توانیم خودمان را درک و بیان کنیم. گاردنر در تعریف هوش هیجانی، معتقد است که هوش هیجانی توانایی فرد در شناسایی و ابراز هیجان‌ها در خود و دیگران است [۶]. تاکر^۶ (۲۰۰۰) هوش هیجانی را توانایی درک عواطف خود و دیگران و تمییز بین آن‌ها، برای جهت دهی فکر و عمل تعریف کرد [۱۷]. وی سینگر^۷ هوش هیجانی را هوش به‌کارگیری عاطفه و احساس در جهت هدایت رفتار، افکار، ارتباط موثر با همکاران، سرپرستان، مشتریان و استفاده از زمان در چگونگی انجام کار برای ارتقای نتایج می‌داند [۱۸]. به‌طور کلی می‌توان گفت که: هوش عاطفی، ظرفیت یا توانایی سازماندهی احساسات و عواطف خود و دیگران، برای برانگیختن و کنترل مؤثر احساسات خود و استفاده از آن‌ها در روابط با دیگران است.

ویژگی‌های شخصیتی

در جایی که هنوز روان‌شناسان نمی‌توانند تعریف و نظریه واحدی برای درک ماهیت شخصیت انسان ارائه کنند، آیا مطالعه رویکردهای نظری شخصیت اتلاف وقت نیست؟ اصولاً نظریه‌های شخصیت چه ارزشی دارد؟ در پاسخ باید گفت که عدم توافق در بین نظریه‌ها به معنی ناکارآمدی آن‌ها نیست. برای مثال، هوش هم همانند شخصیت از جمله مفاهیمی است که روان‌شناسان در تعریف آن توافق نظر ندارند. اما این مسئله هیچ گونه مانع به کارگیری این مفهوم نبوده، به طوری که همواره برای درک و پیش‌بینی رفتار انسان در موقعیت‌های گوناگون، هوش به شیوه‌های مختلف مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفته است [۱۹].

هر یک از نظریه‌های شخصیت که بر اساس سال‌ها تحقیق و بررسی در زمینه بالینی و یا مشاهده رفتارها در شرایط آزمایشگاهی به دست آمده‌اند، بینش و فهم شگفت‌انگیزی را درباره ماهیت انسان به دست می‌دهند. این نظریه‌ها حاصل درک بسیار بالا و هوش‌مندانه افرادی است که هر کدام دیدگاه نظری منحصر به فردی را در مطالعه نوع انسان به کار گرفته‌اند. نظریه‌های شخصیت با این که هم‌سوی یک‌دیگر نیستند، اما هر یک چیزهای اساسی و مهمی برای گفتن دارند. اصولاً ریشه اختلاف بین نظریه‌ها را باید در سه عامل جستجو کرد: (۱) پیچیدگی

3. Mai

4. Goleman

5. Baron

6. Tacker

7. Weisinger

موضوع شخصیت، ۲) شکل‌گیری نظریه‌ها در شرایط تاریخی و زمینه‌های شخصی متفاوت نظریه‌پردازان، و ۳) این واقعیت که روان‌شناسی خود علم نوپایی است. بدین ترتیب، مطالعه شخصیت که از دهه ۱۹۳۰ وارد جرگه علم شده است، از آن هم جوان‌تر محسوب می‌شود [۲۰]. در حقیقت، همین تازگی و پیچیدگی، مطالعه شخصیت را به موضوعی جذاب و هیجان‌انگیز تبدیل نموده است. شخصیت یک موضوع بسته یا کامل نیست که ما بتوانیم قواعد و تعاریف آن را حفظ کنیم و سپس به موضوعی دیگر بپردازیم. بر عکس، مطالعه شخصیت هنوز در حال تکامل است و برای افرادی که چالش‌طلبی و هیجان‌ناشی از بررسی موضوع‌هایی را که تاکنون به طور کامل شناخته نشده‌اند، دوست دارند، هیچ موضوعی مناسب‌تر یا مفیدتر از شخصیت وجود ندارد. مروری بر ادبیات تخصصی در این زمینه نشان می‌دهد که امروزه علاقه زیادی به بررسی نظریه‌های شخصیت به وجود آمده است، به طوری که عملاً در هر دانشکده روان‌شناسی، درس شخصیت، آن هم در اغلب موارد با توجه به رویکردی خاص تدریس می‌گردد [۲۱]. بنابراین، نظریه‌های شخصیت بخشی از کوشش مستمر و بنیادی روان‌شناسی برای درک ماهیت انسان است.

کنجکاوی ذاتی انسان درباره رفتارهای خویش نیز می‌تواند دلیل شخصی مطالعه شخصیت محسوب شود. انسان همواره با این سؤال روبه‌رو بوده است که چرا او این گونه فکر، عمل و احساس می‌کند؟ چرا در پاسخ به یک موقعیت واحد، دو نفر به شیوه متفاوت عمل می‌کنند؟ چرا یکی پرخاشگری خود را آشکار کرده و دیگری آن را بازدار می‌کند؟ چرا یکی شجاع و نترس و دیگری ترسو است؟ چرا یکی اجتماعی و دیگری خجالتی است؟ چرا ما با خواهر و برادرهای خود، با این که در یک محیط پرورش پیدا کرده‌ایم، تا اندازه زیادی تفاوت داریم؟ چرا یک نفر در زندگی از نظر ازدواج، شغل و ارتباط با دوستان، فرد موفق محسوب می‌شود، در صورتی که شخص دیگری با همان امکانات در این امور شکست می‌خورد؟ شکی نیست که نیاز به شناخت خود و کنجکاوی درباره انگیزه‌ها و ترس‌ها در اکثر افراد وجود دارد، لذا مطالعه رویکردهای شخصیت می‌تواند حداقل نقطه آغاز مناسبی برای تکلیف مشکل و طولانی خودشناسی باشد [۱۱].

سومین دلیل مطالعه نظریه‌های شخصیت، مربوط به کاربرد عملی آن‌هاست. صرف نظر از شغلی که دارید، شما یا برای دیگران و یا در کنار دیگران کار می‌کنید، مسلماً آگاهی از شخصیت انسان‌هایی که در کارتان با آن‌ها سروکار دارید، زمینه ساز بهبود کیفیت روابط بین فردی شما که عامل موفقیت‌تان در کار و اجتماع است، می‌گردد. هنر خوب زیستن در کنار دیگران همانند داشتن مهارت‌های فنی و یا توانایی مدیریت در پیشرفت و ترقی انسان نقش بسزایی دارد [۲۲].

پژوهش در زمینه روان‌شناسی صنعتی و سازمانی اهمیت چنین‌اندیشه‌ای را به اثبات رسانیده است. بررسی نتایج پژوهشی که بر روی چند هزار کارمند اخراجی انجام گرفته است، نشان می‌دهد که تنها ۱۰ درصد آن‌ها به علت ناتوانی در انجام کارهای محوله از کار برکنار شده‌اند و اخراج ۹۰ درصد بقیه به علت برخوردهای نامناسب با همکاران و رؤسای خود بوده است. در پژوهش دیگری دیده شده است که ۷۶ درصد مدیران شرکت به دلیل داشتن مشکلات در روابط با دیگران از کار برکنار شده‌اند [۲۳].

احتمالاً دلیل اصلی مطالعه شخصیت، شناخت انسانی است که خود سبب تمامی، مشکلات و بحران‌هایی است که در آستانه قرن بیست و یکم گریبان‌ش را گرفته است؛ مسایلی مانند وحشت از جنگ هسته‌ای، آلودگی محیط زیست، سوءاستفاده از داروها، جنایت، تروریسم، گرسنگی و بیماری‌های روانی [۲۴].

شاید درک بهتری از ماهیت انسان راهی برای حل این مشکلات در پیش روی ما قرار دهد. مزلو^۸ در جایی می‌نویسد که «انسان عامل اصلی مشکلات جهان است، به طوری که با اصلاح او همه چیز اصلاح می‌گردد» درک صحیح از خود و دیگران، ما را برای سازگاری با مسایل زندگی جدید آماده می‌کند. اهمیت این سازگاری حتی از تولید سلاح‌های جدید و پیشرفت‌های فنی و یا کسب بالاترین معیارهای زندگی بیشتر است. تاریخ به کرات نشان داده است که هر گاه دستاوردهای علمی در دست انسان‌های آزمند، ترسو و بدبین قرار گرفته باشد، نتایج فاجعه‌آمیزی به بار آمده است. لذا چون برآورد شدن بزرگترین امید و آرزوی انسان در گرو شناخت بیشتر وی از خود است، مطالعه شخصیت می‌تواند عمده‌ترین تلاش روان‌شناسی محسوب شود [۲۵].

۱) تعریف شخصیت از دیدگاه مکتب تحققی

مکتب تحققی شخصیت را در مفهوم جسمانی و روانی در نظر گرفته است و هر گونه تحولی را در آن وابسته به دگرگونی‌هایی می‌داند که در جسم و روان فرد حاصل می‌شود. به تعبیر دیگر شخصیت به «ساختار زیستی-روانی فرد و یا مجموع عواملی داخلی و فردی به انضمام عوامل اجتماعی» گفته می‌شود [۲۶].

۲) تعریف شخصیت از دیدگاه جرم‌شناسان

هر فرد شخصیت‌اش را در برابر محرک واحدی واکنش مخصوص به خود را بروز می‌دهد که معرف شخصیت خاص اوست که این جنبه خاص او را از دیگران متمایز می‌کند. شخصیت مجموعه‌ای از گرایش‌ها و استعداد‌های تظاهرکننده فرد است [۲۷].

۳) تعریف روان‌شناسی شخصیت

شخصیت هر فرد عبارت است از کل خصائص بدنی، ذهنی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی اعم از موروثی یا اکتسابی که او را به طور آشکار از دیگران متمایز می‌کند [۲۸].

۴) تعریف شخصیت از دیدگاه اسلام

الف) تعریف شخصیت

قرآن کریم در آیه ۸۴ سوره اسراء عمل انسان را مبتنی بر چیزی می‌داند که آن را «شاکله» به عبارت دیگر منشاء اعمال انسان‌ها شاکله آن‌هاست. با توجه به این نکته می‌توان شاکله را معادل مفهوم شخصیت در روان‌شناسی دانست. شاکله دارای معانی متفاوتی است که عبارتند از: (۱) خلق و خو (۲) نیت (۳) هیئت و ساختار روانی (۴) مذهب و طریق (۵) مثل و مانند (۶) حاجت و نیاز (۷) عادت (۸) طبیعت (۹) مقدار قوت و طاقت [۲۹].

روش شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف از نوع کاربردی، از منظر روش جزء تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی و از منظر شیوه گردآوری داده‌ها یک تحقیق کمی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ می‌باشند که تعداد کل آنان ۶۰۰ نفر هستند. نمونه آماری بر اساس فرمول تاچیننگ و فیدل (۲۰۰۷) به روش تصادفی ساده به تعداد (۱۰۴+ تعداد متغیرهای پیش‌بین (۵))=۱۰۹ نفر که به لحاظ احتیاط به تعداد ۱۱۰ نفر افزایش یافت، انتخاب شد. در این پژوهش به منظور جمع‌آوری اطلاعات از روش میدانی، ابزار پرسشنامه استفاده شد که در این شیوه پرسشنامه‌های ویژگی‌های شخصیتی و هوش هیجانی بین طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان توزیع شد و در نهایت پس از آن که پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردید، تجزیه و تحلیل آماری صورت گرفت.

پرسشنامه‌های استفاده شده در پژوهش حاضر عبارتند از:

الف) پرسشنامه هوش هیجانی:

ابزار اندازه‌گیری متغیر هوش هیجانی، پرسشنامه ۹۰ گویه‌ای بار-ان (۲۰۰۰) [۳۰] می‌باشد که به صورت سوالات پنج گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) طراحی شده است. همچنین این پرسشنامه دارای پانزده خرده مقیاس حل‌مسأله (سوال‌های ۱، ۱۶، ۳۱، ۴۶، ۶۱، ۷۶)، خوشبختی (سوال‌های ۲، ۱۷، ۳۲، ۴۷، ۶۲، ۷۷)، استقلال (سوال‌های ۳، ۱۸، ۳۳، ۴۸، ۶۳، ۷۸)، تحمل فشار روانی (۴، ۱۹، ۳۴، ۴۹، ۶۴، ۷۹)، خودشکوفایی (سوال‌های ۵، ۲۰، ۳۵، ۵۰، ۶۵، ۸۰)، خودآگاهی هیجانی (سوال‌های ۶، ۲۱، ۳۶، ۵۱، ۶۶، ۸۱)، واقع‌گرایی (سوال‌های ۷، ۲۲، ۳۷، ۵۲، ۶۷، ۸۲)، روابط بین‌فردی (سوال‌های ۸، ۲۳، ۳۸، ۵۳، ۶۸، ۸۳)، خوش‌بینی (سوال‌های ۹، ۲۴، ۳۹، ۵۴، ۶۹، ۸۴)، عزت‌نفس (سوال‌های ۱۰، ۲۵، ۴۰، ۵۵، ۷۰، ۸۵)، کنترل تکانش (سوال‌های ۱۱، ۲۶، ۴۱، ۵۶، ۷۱، ۸۶)، انعطاف‌پذیری (سوال‌های ۱۲، ۲۷، ۴۲، ۵۷، ۷۲، ۸۷)، مسئولیت‌پذیری (سوال‌های ۱۳، ۲۸، ۴۳، ۵۸، ۷۳، ۸۸)، همدلی (سوال‌های ۱۴، ۲۹، ۴۴، ۵۹، ۷۴، ۸۹) و خودآبرازی (سوال‌های ۱۵، ۳۰، ۴۵، ۶۰، ۷۵، ۹۰) است. طریقه نمره‌گذاری این پرسشنامه براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، تاحدودی=۳، موافقم=۴ و کاملاً موافقم=۵) است در حالی که طریقه نمره‌گذاری سوال‌های (۲، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۶، ۲۷، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۴۰، ۴۱، ۴۵، ۴۸، ۵۰، ۵۲، ۵۶، ۵۸، ۶۱، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۷۱، ۷۲، ۷۵، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۸۶) معکوس می‌باشند. بازه نمره‌های این پرسشنامه از ۹۰ الی ۴۵۰ بوده که نمره ۲۷۰ به عنوان نقطه برش پرسشنامه بوده و نمره‌های کمتر از ۲۷۰ نشان‌دهنده هوش هیجانی پائین و نمره‌های بالاتر از ۲۷۰ بازگوکننده هوش هیجانی بالا است. این پرسشنامه نخستین بار در ایران توسط زارع (۱۳۸۰) [۳۲]، اعتباریابی شد و در تحقیقی که توسط دهشیری (۱۳۸۵) جهت هنجاریابی آزمون هوش هیجانی باراون انجام گرفت، ضریب پایایی ۷۳٪ بدست آمد. میزان روایی پرسشنامه در پژوهش باراون (۲۰۰۰) [۳۱] با روش تحلیل عاملی ۰/۸۶ به دست آمد و میزان پایایی آن با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه شد.

ب) پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی:

ویژگی‌های شخصیت با پرسشنامه فرم کوتاه ۶۰ گویه‌ای نئو سنچس شد که یکی از آزمون‌های شخصیتی است که براساس تحلیل عوامل ساخته شده است و از جدیدترین ابزارها در زمینه شخصیت می‌باشد که توسط مک‌کری و کوستا در سال ۱۹۹۱ معرفی شد. این پرسشنامه دارای پنج عامل اصلی شخصیت است که عبارتند از: روان‌نژندی (سوال‌های ۱-۶-۱۱-۱۶-۲۱-۲۶-۳۱-۳۶-۴۱-۴۶-۵۱-۵۶)، برون‌گرایی (سوال‌های ۲-۷-۱۲-۱۷-۲۲-۲۷-۳۲-۳۷-۴۲-۴۷-۵۲-۵۷)، انعطاف‌پذیری (سوال‌های ۴-۹-۱۴-۱۹-۲۴-۲۹-۳۴-۳۹-۴۴-۴۹-۵۴-۵۹)، دل‌پذیر بودن (سوال‌های ۳-۸-۱۳-۱۸-۲۳-۲۸-۳۳-۳۸-۴۳-۴۸-۵۳-۵۸) و مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن (سوال‌های ۵-۱۰-۱۵-۲۰-۲۵-۳۰-۳۵-۴۰-۴۵-۵۰-۵۵-۶۰-۶۵-۷۰-۷۵-۸۰-۸۵-۹۰).

۱۵-۲۰-۲۵-۳۰-۳۵-۴۰-۴۵-۵۰-۵۵-۶۰). شیوه نمره‌گذاری سوال‌های به صورت لیکرت پنج گزینه‌ای از کاملاً مخالفم=۰ تا کاملاً موافقم=۴ است. همچنین شیوه نمره‌گذاری سوال‌های (۱-۳-۸-۹-۱۲-۱۴-۱۵-۱۶-۱۸-۲۳-۲۴-۲۷-۲۹-۳۰-۳۱-۳۳-۳۸-۳۹-۴۲-۴۴-۴۵-۴۶-۴۸-۵۴-۵۵-۵۷-۵۹) معکوس می‌باشد. بازه نمرات برای هر تیپ شخصیت بین صفر الی ۴۸ می‌باشد که نمره ۲۴ نقطه برش هر یک از تیپ‌های شخصیتی است. نمره بیشتر از ۲۴ نشان‌دهنده آن است که تیپ شخصیتی در فرد بیشتر و نمره کمتر از ۲۴ نشان می‌دهد که آن تیپ شخصیتی در فرد کمتر است. مطالعات انجام شده توسط مک کری و کوستا (۱۹۹۲) [۱۹] نشان داد که همبستگی ۵ زیر مقیاس فرم کوتاه با فرم بلند از ۰/۷۷ تا ۰/۹۲ می‌باشد. همچنین هم‌سانی درونی زیرمقیاس‌های آن در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۸۶ برآورده شده است [۱۹].

یافته‌های پژوهش

بررسی نرمال بودن متغیرها

ابتدا قبل از بررسی فرضیه‌های پژوهش لازم است، نرمال بودن متغیرهای تحقیق با آزمون کولموگروف - اسمیرنف^۹ مورد ارزیابی قرار گیرد. بنابراین جدول شماره (۱) به بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق می‌پردازد.

جدول شماره ۱ بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

متغیرها	آماره Z	سطح معناداری
هوش هیجانی	۰/۰۸۷	۰/۰۸۷
روان‌نژندی	۰/۰۷	۰/۲
برون‌گرایی	۰/۰۵۳	۰/۲
انعطاف‌پذیری	۰/۰۶۸	۰/۲
دل‌پذیر بودن	۰/۱۱	۰/۰۶۱
مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن	۰/۰۵۶	۰/۲

با توجه به جدول شماره (۱) می‌توان نتیجه گرفت که سطوح معناداری تمامی متغیرها در آزمون کولموگروف - اسمیرنف بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشند و بنابراین توزیع داده‌های متغیرهای فوق نرمال هستند. لذا نرمال بودن متغیرهای مذکور استفاده کردن از آزمون‌های پارامتریک از جمله همبستگی پیرسون و رگرسیون را جهت استنباط فرضیه‌های پژوهش توجیه می‌نمایند.

فرضیه پژوهش

ویژگی‌های شخصیتی توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خاوران شهر همدان را دارند.

$$\begin{cases} H_0 : \beta = 0 \\ H_1 : \beta \neq 0 \end{cases}$$

- جهت بررسی فرضیه پژوهش از تحلیل رگرسیون چندگانه^{۱۰} به روش همزمان^{۱۱} استفاده می‌گردد. در این فرضیه ویژگی‌های شخصیتی به عنوان متغیرهای پیش‌بین بوده و هوش هیجانی به عنوان متغیر ملاک ایفای نقش می‌کند. برای اجرای این آزمون می‌بایست هشت پیش شرط تحلیل رگرسیون اجراء شوند تا نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون قابل استناد باشد. این پیش شرط‌ها عبارتند از:
- ۱- وجود همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک: با تحلیل همبستگی پیرسون^{۱۲} مورد سنجش قرار می‌گیرد.
 - ۲- وجود رابطه خطی بین متغیر ملاک و متغیرهای پیش‌بین: با نمودار پراکنش نشان داده می‌شود.
 - ۳- تبیین مدل: با استفاده از مجذور R تنظیم شده بررسی می‌شود.
 - ۴- استقلال بین خطاها: با آزمون دوربین واتسون^{۱۳} مورد سنجش قرار می‌گیرد.
 - ۵- یکسان بودن احتمال تجمعی مشاهده شده و احتمال تجمعی مورد انتظار: با نمودار خطی P-P سنجش می‌شود.

^۹ Kolmogrov-Smirnov (KS)

^{۱۰} multiple regression analysis

^{۱۱} enter

^{۱۲} Pearson

^{۱۳} Durbin-Watson

- ۶- نرمال بودن باقی مانده استاندارد رگرسیون: با نمودار هیستوگرام مورد سنجش قرار می‌گیرد.
- ۷- بررسی معنی‌داری و برازش مدل: با آزمون آنوا^{۱۴} مورد سنجش قرار می‌گیرد (با استفاده از این آزمون می‌توان نتیجه گرفت که نتایج به دست آمده در نمونه قابل تعمیم به جامعه می‌باشد و به عبارتی، مدل معنادار بوده و قابلیت برازش دارد).
- ۸- عدم هم خطی بین متغیرهای پیش‌بین: با استفاده از شاخص‌های تورم یا تورش واریانس، تلورانس، مقدار ویژه و شاخص شرطی سنجش می‌شوند.

همبستگی بین متغیرهای ملاک و پیش‌بین

جهت بررسی این پیش شرط از آزمون همبستگی پارامتریک پیرسون استفاده می‌گردد. لذا جدول شماره (۲) با استفاده از آزمون فوق به بررسی ارتباط بین متغیرها می‌پردازد.

جدول شماره (۲) بررسی همبستگی بین متغیرها در فرضیه پژوهش

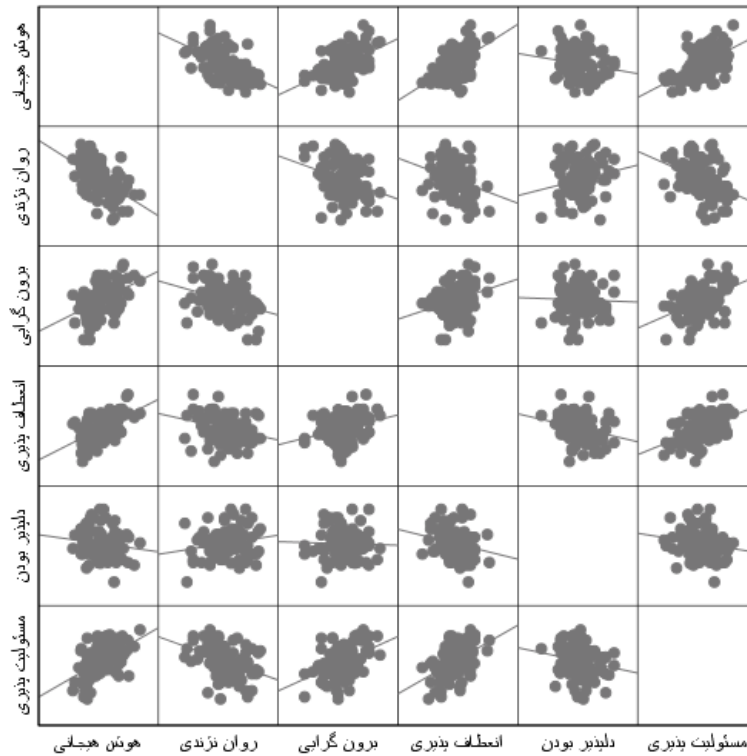
متغیر	هوش هیجانی
روان‌نژندی	۰/۵۴۲**
برون‌گرایی	۰/۴۸۶**
انعطاف‌پذیری	۰/۵۶۸**
دل‌پذیر بودن	-۰/۱۵۵
مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن	۰/۵۴۹**

* $P < 0.05$

** $P < 0.01$

سطوح معناداری به دست آمده از آزمون پیرسون به غیر از ویژگی شخصیتی دل‌پذیر بودن، کوچک‌تر از ۰/۰۱ می‌باشند که نشان می‌دهد، با سطح اطمینان ۹۹٪ بین ویژگی‌های شخصیتی با هوش هیجانی به غیر از ویژگی شخصیتی دل‌پذیر بودن، ارتباط معناداری وجود دارد. در حالی که هیچ‌گونه ارتباطی بین ویژگی شخصیتی دل‌پذیر بودن با هوش هیجانی وجود ندارد. همچنین ضریب همبستگی مثبت گویای این مطلب است که هرچه سطح ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری و مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن در بین طلاب بیشتر می‌شود، سطح هوش هیجانی آنان نیز افزایش می‌یابد. در حالی که ضریب همبستگی منفی نشان می‌دهد که هرچه سطح ویژگی شخصیتی روان‌نژندی در بین طلاب بیشتر می‌شود، سطح هوش هیجانی آنان نیز کمتر خواهد شد.

وجود رابطه خطی بین متغیرها

نمودار شماره ۱: نمودار پراکنش بین متغیرها در فرضیه پژوهش

از نمودار شماره (۱) به این نتیجه می‌رسیم که بین متغیرهای ویژگی‌های شخصیتی و هوش هیجانی رابطه خطی وجود دارد.

تیبیین مدل و استقلال بین خطاها

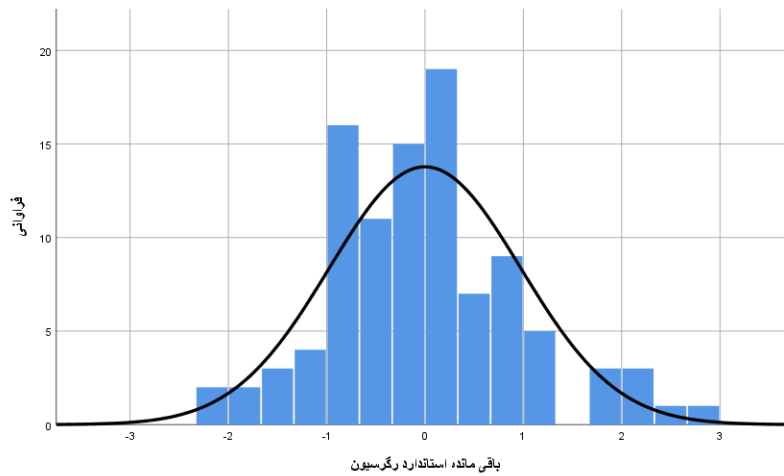
جدول شماره (۳) به بررسی میزان تبیین مدل رگرسیون و استقلال بین خطاها می‌پردازد.

جدول شماره (۳): تبیین مدل رگرسیون و استقلال بین خطاها در فرضیه پژوهش

R	مجذور R	مجذور R تنظیم شده	دوربین واتسون
۰/۷۴۵	۰/۵۵۵	۰/۵۳۱	۱/۸۴۱

در جدول شماره (۳) مشاهده می‌گردد که مجذور R تنظیم شده برابر ۰/۵۳۱ می‌باشد، به طوری که حدود ۵۳٪ تغییر در متغیر هوش هیجانی ناشی از تغییرات در ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد. لذا با توجه به این که این ضریب بیشتر از ۱۴٪ می‌باشد، بنابراین مدل مناسب است. همچنین از آنجا که مقدار دوربین واتسون مابین ۱/۵ تا ۲/۵ می‌باشد، لذا فرض استقلال بین خطاها پذیرفته می‌شود و بین خطاهای ایجاد شده در جهت تاثیر هر یک از متغیرهای پیش‌بین بر متغیر ملاک، هم خطی وجود ندارد.

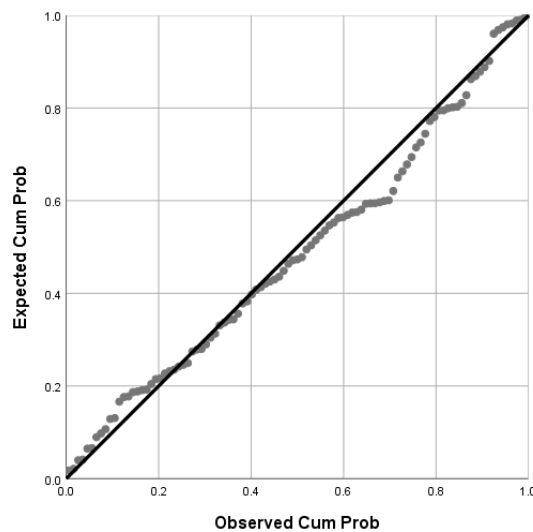
نرمال بودن باقی مانده استاندارد رگرسیون

نمودار شماره (۲): نمودار هیستوگرام باقی مانده استاندارد رگرسیون در فرضیه پژوهش

نمودار شماره (۲) نشان می‌دهد که باقی مانده استاندارد رگرسیون براساس خط نرمال در شکل مذکور، نرمال می‌باشد و بنابراین خطاها در آزمون رگرسیون نیز از توزیع نرمالی پیروی می‌کنند.

یکسان بودن احتمال تجمعی مشاهده شده و احتمال تجمعی مورد انتظار

نمودار شماره (۳) نمودار خطی احتمال تجمعی مشاهده شده و مورد انتظار در فرضیه پژوهش

در نمودار شماره (۳) مشخص شده است که نمودار احتمال تجمعی مشاهده شده و احتمال تجمعی مورد انتظار با یکدیگر یکسان هستند، زیرا نقاط حول خط می‌باشند و این امر گویای این مطلب است که متغیرهای پیش‌بین به طور دقیق می‌توانند متغیر ملاک را پیش‌بینی نمایند.

معنی‌داری و برازش مدل

جدول شماره (۴) به بررسی معنی‌داری و برازش مدل با استفاده از آزمون آنوا می‌پردازد.

جدول شماره (۴) بررسی معنی‌داری و برازش مدل در فرضیه پژوهش

سطح معناداری	آماره F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۱	۲۳/۶۸۳	۱۲۸۹۲/۳۴۹	۵	۶۴۴۶۱/۷۴۷	رگرسیون
-	-	۵۴۴/۳۶۶	۹۵	۵۱۷۱۴/۸۰۶	باقی مانده
-	-	-	۱۰۰	۱۱۶۱۷۶/۵۵۳	مجموع

همانطور که پیداست، سطح معناداری به دست آمده از آماره F کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد، لذا مدل رگرسیون معنادار می‌باشد و مدل رگرسیون از برازش مطلوبی برخوردار بوده و می‌توان نتایج به دست آمده از نمونه را به جامعه تعمیم داد.

عدم هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین

این پیش شرط با استفاده از شاخص‌های تورم یا تورش واریانس، تلورانس، مقدار ویژه و شاخص شرطی سنجش می‌شوند که در جدول شماره (۵) آورده شده‌اند.

جدول شماره (۵) بررسی عدم هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین در فرضیه پژوهش

متغیرها	تلرانس (Tolerance)	تورم یا تورش واریانس (VIF)	مقدار ویژه (Eigenvalue)	شاخص شرطی (Condition Index)
روان‌نژندی	۰/۷۹	۱/۲۶۶	۰/۱۳۵	۶/۵۵
برون‌گرایی	۰/۷۶۵	۱/۳۰۶	۰/۰۳۹	۱۲/۱۸۲
انعطاف‌پذیری	۰/۷۲۹	۱/۳۷۱	۰/۰۲۵	۱۵/۳۳۶
دل‌پذیر بودن	۰/۹۱۳	۱/۰۹۵	۰/۰۲	۱۶/۸۵۷
مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن	۰/۶۲۳	۱/۶۰۶	۰/۰۰۷	۲۸/۶۰۶

از جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که مقدار شاخص‌های تلرانس و تورم یا تورش واریانس به ترتیب برای متغیرها بیشتر از ۰/۴ و کمتر از ۱۰ می‌باشند، بنابراین بین متغیرهای پیش‌بین هم‌خطی چندگانه وجود ندارد و به عبارتی، هم‌خطی محتمل نمی‌باشد. از طرفی هرچه مقدار ویژه بیشتر از صفر باشد و شاخص شرطی کمتر از ۳۰ باشد، هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین رد می‌گردد.

تابع مدل

با توجه به اینکه هر هشت پیش‌شرط استفاده از آزمون رگرسیون رعایت گردید، می‌بایست به ارائه تابعی پرداخته تا با استفاده از آن میزان پیش‌گویی هوش هیجانی براساس ویژگی‌های شخصیتی را نشان داد. بنابراین جدول شماره (۶) در این راستا ضرائب رگرسیون را به نمایش می‌گذارد.

جدول شماره (۶) ضرائب رگرسیون در فرضیه پژوهش

سطح معناداری	آماره t	ضرائب غیر استاندارد		مقدار ثابت
		B	Beta	
۰/۰۰۱	۸/۵۶۷	-	-	۲۴/۹۵۴
۰/۰۰۱	-۴/۰۶۷	۰/۳۳۱	-۰/۳۱۳	۲۱۳/۷۶۷
۰/۰۰۸	۲/۷۲۳	۰/۵۰۵	-۰/۲۱۳	-۱/۳۴۵
۰/۰۰۱	۴/۲۵۵	۰/۴۴۹	۰/۳۴۱	۱/۳۷۵
۰/۶۹۱	۰/۳۹۹	۰/۵۱۸	۰/۰۲۹	۱/۹۱۲
۰/۰۵۵	۱/۹۴۲	۰/۴۱۲	۰/۱۶۸	۰/۲۰۷
		۰/۷۹۹		۰/۷۹۹

با توجه به جدول شماره (۶) می‌توان گفت که سطح معناداری آزمون مقدار کمتر از ۰/۰۱ بوده، بنابراین فرض مساوی بودن آلفا برابر صفر رد می‌گردد و مقدار ثابت بر متغیر ملاک تاثیرگذار است. به طوری که می‌تواند در معادله ضرایب غیراستاندارد وارد شود. همچنین سطوح معنی‌داری ویژگی‌های شخصیتی روان‌نژندی، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری کمتر از ۰/۰۱ می‌باشند، بنابراین برای ورود به معادله ضرایب استاندارد مناسب هستند، یا به عبارتی می‌توانند بر متغیر ملاک اثر بگذارند. در حالی که سایر ویژگی‌های شخصیتی به دلیل آن که سطوح معنی‌داری آنان بزرگتر از ۰/۰۱ هستند، نمی‌توانند وارد معادله شوند. حال با توجه به توضیحات فوق تابع ضرایب استاندارد و غیراستاندارد به شرح ذیل می‌باشد:

$$Y = (b_1 x_1) + (b_2 x_2) + (b_3 x_3) + \varepsilon$$

معادله استاندارد

$$\varepsilon = (\text{انعطاف‌پذیری})(۰/۳۴۱) + (\text{برون‌گرایی})(۰/۲۱۳) + (\text{روان‌نژندی})(۰/۳۱۳) = \text{هوش هیجانی}$$

$$Y = a + (b_1 x_1) + (b_2 x_2) + (b_3 x_3) + \varepsilon$$

معادله غیراستاندارد

$$\varepsilon = (\text{انعطاف‌پذیری})(۱/۹۱۲) + (\text{برون‌گرایی})(۱/۳۷۵) + (\text{روان‌نژندی})(۱/۳۴۵) - ۲۱۳/۷۶۷ = \text{هوش هیجانی}$$

از تابع فوق به این نتیجه می‌رسیم که، با ثابت در نظر گرفتن عوامل خارجی و مقادیر ثابت و براساس معادله استاندارد، ویژگی‌های شخصیتی روان‌نژندی، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری می‌توانند هوش هیجانی طلاب را پیش‌بینی نمایند. در حالی که ویژگی‌های شخصیتی دل‌پذیر بودن و مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن، به طور همزمان با دیگر ویژگی‌های شخصیتی قادر به پیش‌بینی هوش هیجانی نیستند. از سوی دیگر با توجه به ضرایب بتا، ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیری بیشترین تاثیر را بر هوش هیجانی دارد و بعد از آن به ترتیب ابعاد روان‌نژندی و برون‌گرایی قرار دارند. پس می‌توان گفت که ویژگی‌های شخصیتی از جمله روان‌نژندی، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان را دارند. پس فرضیه پژوهش تأیید می‌گردد.

نتیجه‌گیری

- فرضیه پژوهش: ویژگی‌های شخصیتی توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی طلاب شاغل به تحصیل حوزه علمیه خواهران شهر همدان را دارند.

نتایج نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی روان‌نژندی، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری می‌توانند هوش هیجانی طلاب را پیش‌بینی نمایند. در حالی که ویژگی‌های شخصیتی دل‌پذیر بودن و مسئولیت‌پذیری و با وجدان بودن، به طور همزمان با دیگر ویژگی‌های شخصیتی قادر به پیش‌بینی هوش هیجانی نیستند. از سوی دیگر با توجه به ضرایب بتا، ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیری بیشترین تاثیر را بر هوش هیجانی دارد و بعد از آن به ترتیب ابعاد روان‌نژندی و برون‌گرایی قرار دارند. در همین راستا نتایج پژوهش‌های آرمده (۱۳۹۴) [۳۳]، محمد محمدی و اورکی (۱۳۹۴) [۳۴]، خشوعی و رسولی مبارکه (۱۳۹۴) [۳۵]، حسینی نسب و محمدی (۱۳۸۸) [۳۶]، دی فابیو و ساکلوفسکی (۲۰۱۸) [۵]، اوتمن و همکاران (۲۰۱۶) [۳۷]، توک و همکاران (۲۰۱۳) [۳۸] و کامورو و همکاران (۲۰۰۷) [۳۹] همسو با نتیجه پژوهش حاضر است. زیرا ایشان در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های شخصیتی از جمله روان‌نژندی، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری و مسئولیت‌پذیری با هوش هیجانی رابطه دارند و حتی می‌توانند بر هوش هیجانی اثر بگذارند.

لذا از قیاس نتیجه فرضیه پژوهش با نتایج پژوهش‌های پیشین، این گونه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که ویژگی‌های شخصیتی روان‌نژندی، برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری می‌توانند هوش هیجانی از جمله آگاهی نسبت به توانایی‌های خود، امید به آینده کاری، تفکر در زمینه مسائل مختلف کاری، داشتن عکس‌العمل مناسب نسبت به رویدادهای کاری، عدم تصمیم‌گیری آنی و ناگهانی، تفکر و تأمل قبل از اتخاذ تصمیم، تلاش در جهت مدیریت هیجانات خویش، توانایی خودکنترلی، توانایی مدیریت در مواقع بحرانی، شفافیت در ارزش‌های فردی، توانایی در زمینه کسب موفقیت در زمینه مسائل سازمانی، علاقه به یادگیری مداوم و مستمر در سازمان، بهره‌گیری مناسب از فرصت‌های پیشرفت در سازمان، هماهنگ نمودن طیف گسترده‌ای از علائم هیجانی، داشتن ارتباطات پایدار و سازنده با دیگران، شناخت و درک درست نسبت به محیط‌های اجتماعی، درک درست نیازهای مشتریان، پاسخگو بودن نسبت به آنها، برخورداری از مهارت‌های ارتباطی مناسب، شایستگی‌های لازم در جهت همراهی نمودن دیگران برای رسیدن به چشم‌اندازهای سازمانی، بیان نظرات خود به صورت صریح و شفاف، توانایی ایجاد تغییرات سازنده و درک نگرش‌های مختلف دیگران را پیش‌بینی کنند.

علت این امر آن است که افراد با هوش هیجانی بالا، آگاهی درستی نسبت به هیجانات خود دارند و به همین علت سعی می‌کنند که در شرایط مختلف اجتماعی در خصوص هیجانات و احساسات خود انعطاف‌پذیری لازم را داشته باشند، به طوری که هرچه فرد منعطف‌تر باشد و شخصیت انعطاف‌پذیرتری داشته باشد، سطح هوش هیجانی بالاتری دارد، زیرا بهتر می‌تواند بر هیجانات خود شناخت داشته و بر آنها تسلط کافی پیدا کند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیری توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی را دارد.

همچنین افراد با هوش هیجانی بالا، ارتباطات پایدار و سازنده‌ای با دیگران دارند و این بر گرفته از شخصیت برونگرایی آنان است در حقیقت هر چه فرد شخصیت برونگراتری داشته باشد می‌تواند در تعاملات کاری خود با دیگران ارتباطات سازنده و موثرتری را ایجاد کند و بنابراین در روابط خود پایدار و سازنده عمل خواهد کرد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی شخصیتی برونگرایی، توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی را دارد.

افراد با شخصیت روان‌نژندی در خصوص تصمیم‌های خود تفکر چندانی نمی‌کنند و به عبارتی تفکر و تأمل قبل از اتخاذ تصمیم کمتر در آنها دیده می‌شود و چون تفکر و تأمل قبل از اتخاذ تصمیم یکی از مشخصات افراد با هوش هیجانی است، لذا روان‌نژندی بر هوش هیجانی افراد تاثیر می‌گذارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی شخصیتی روان‌نژندی توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی را دارد. لذا در کل می‌توان گفت که به طور همزمان از بین پنج ویژگی شخصیتی نئو، سه ویژگی شخصیتی از جمله روان‌نژندی، برونگرایی و انعطاف‌پذیری توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی به طور همزمان را دارند و سایر ویژگی‌های شخصیتی دل‌پذیر بودن و مسئولیت‌پذیری قادر به پیش‌بینی هوش هیجانی نیستند.

علت آن که ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیر بیشترین توانایی پیش‌بینی هوش هیجانی را دارد، این است که هر چه فرد منعطف‌تر باشد و در برابر سختی‌ها و مشکلات تاب‌آوری و تحمل بیشتری داشته باشد و سعی کند خود را با شرایط به نوعی که بتواند از عهده آن شرایط برآید، همسو نماید، بهتر می‌تواند بر احساسات و هیجانات خود کنترل کافی داشته باشد. زیرا هوش هیجانی در واقع در برگزیده توانایی بالای فرد در کنترل شرایط هیجانی و احساسی خود است و فردی که در این زمینه ناتوان است، برگرفته از شخصیت غیرانعطاف‌پذیرش می‌باشد. زیرا فردی که در زندگی منعطف عمل می‌کند به تبع هوش هیجانی بالاتری دارد، زیرا می‌تواند روحیات و احساسات خود را با شرایط همسو و منطبق نموده و بنابراین به کمک هوش هیجانی خود راه حلی درست را برای غلبه بر مسائل به عهده بگیرد و به همین علت است که ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیر بیشترین نقش را در پیش‌بینی هوش هیجانی ایفاء می‌کند.

در واقع افراد با ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیر به دلیل آن که دارای مشخصه‌هایی از جمله اقدامی عملی در خصوص حل یک مشکل، پذیرش مسئولیت خود حتی در زمان وجود مشکلات، توجه ویژه به احساسات و افکار خود، انعطاف بالا در حل مسائل مختلف و ارائه راه حل‌های منعطف، کنترل همیشگی نسبت به احساسات و هیجانات خود، توانایی انجام کارها، اعتماد به مهارت‌های خود در جهت حل مشکلات، متعهد بودن نسبت به وعده‌های خود، تفکر کردن نسبت به اعمال خود و نیز اداره کردن زندگی خود به صورتی مناسب و فکورانه هستند بهتر می‌توانند بر هیجانات خود تسلط کافی داشته و بنابراین هوش هیجانی در نزد آنان بالاتر خواهد بود.

منابع و مراجع

- [1] Salovy, P., Mayer, Y. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9, 185-211.
- [2] Ciarrochi, J., Dean, F., & Anderson, S. (2011). Emotional intelligence moderates the relationship between stress and mental health. *Personality and Individual Differences*, 32, 197-209.
- [3] Petrides, K. V., Chamoro-Premuzic, T., Frederickson, N., & Furnham, A. Explaining individual differences in scholastic behavior and achievement, *British Journal of Educational Psychology*, 2011, 75, 239-255.
- [4] Schutt, N. S., Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B. (2013). Increasing Emotional Intelligence through Training: current status and future Directions, the international Journal of emotional education, 5 (1), 56- 72.
- [5] Di Fabio, A., Saklofske, D. H. (2018). The contributions of personality and emotional intelligence to resiliency. *Research article Personality and Individual Differences*, 123, 140-144.
- [۶] آقاییار، سیروس؛ شریف‌درآمدی، پرویز (۱۳۸۶). هوش هیجانی، کاربرد هوش در قلمرو هیجان. اصفهان: سپاهان.
- [۷] فرنچ، درگ؛ ساورد، هیثر (۱۹۷۵). فرهنگ مدیریت. ترجمه محمدصائبی (۱۳۸۹). تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- [۸] مشبکی، اصغر (۱۳۸۷). مدیریت رفتار سازمانی (تحلیل کاربردی، آموزشی از رفتار سازمانی). چاپ اول، تهران: ترجمه.
- [9] Sanchez-Ruiz, M. J., Mavroveli, S. & Poulis, J. (2013). Trait emotional intelligence and its links to university performance. *An examination Personality and Individual Differences*. 5 (54), 662-658.
- [10] Goldberg, L. R. (1999). The comparative validity of adult personality inventories. *Handbook of adult personality inventory*. New York plenum publishing.
- [۱۱] نیرمانی، محمد؛ خان‌بابازاده، مژگان؛ فرزانه، سعید (۱۳۸۶). بررسی ویژگی‌های شخصیتی و رضایت شغلی کارکنان دانشگاه‌های اردبیل. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل*، ۱(۱)، ۷۷-۸۳.
- [12] Van der Linden, D., Tsaousis, I., Petridk, V., (2012). Overlap between general factors of personality in the Big five, giant three, and trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*. 53 (3), 175-179.
- [۱۳] سیاروچی، ژوزف؛ فورگاس، ژوزف؛ مایر، جان (۱۳۸۳). هوش عاطفی در زندگی روزمره. ترجمه اصغر نوری‌امام زاده‌ای، اصفهان: نوشته.
- [۱۴] امینی، فضل‌الله (۱۳۸۴). رهبری عاطفی. *گزیده مدیریت*، ۱(۳۶)، ۷-۱۸.
- [15] Mayeer, J.D., & Salovey, P. (1997). Emotional development and emotional intelligence, Educational implications. New York; Basic Books.
- [۱۶] دوستار، محمد (۱۳۸۵). تبیین مدل تاثیرگذاری هوش عاطفی مدیران بر تعهد سازمانی کارکنان با توجه به نقش سبک‌های رهبری. رساله‌ی دوره‌ی دکتری، دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس.
- [۱۷] دهکردی، مهناز (۱۳۸۶). شناسایی و مقایسه ترکیب‌های نه‌گانه سنخ‌های جنسیتی زنان شاغل شهر اهواز و شوهران‌شان از لحاظ بهداشت روانی، رضایت زناشویی و هوش هیجانی. پایان‌نامه دکترای در رشته علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- [18] Wong, C.S., & Law, K.S. (2002). The effects of leader and follower emotional intelligence on performance and attitude: An exploratory study. *The Leadership Quarterly*, 13(2003), 243-274.
- [19] McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1992). Adding liebe und arbeit: The full five-factor model and well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 227-232.
- [۲۰] جنتی‌چهرمی، مهرداد؛ معین، لادن؛ یزدانی، لیلیا (۱۳۸۹). بررسی و مقایسه رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و رضایتمندی زناشویی در زنان شاغل شهر کازرون. *جامعه‌شناسی زنان (زن و جامعه)*، ۱(۲)، ۱۶۲-۱۴۳.
- [21] Singer, J. L. (1984). *The human personality*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich.

- [۲۲] نظریورصمصمامی، پروانه (۱۳۸۵). رابطه ویژگی‌های شخصیتی معلمان با رضایت شغلی آنان در سه مقطع تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه در شهرستان مسجدسلیمان. پژوهش در برنامه ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه ریزی درسی)، ۲۰(۱۰-۱۱)، ۱۴۶-۱۲۱.
- [23] Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (1990). *Psychology and industry today: An introduction to industrial and organizational psychology* (5th ed). New York Macmillan.
- [۲۴] رضویه، اصغر؛ معین، لادن؛ بهلولی‌اصل، فاطمه (۱۳۸۹). نقش ویژگی‌های شخصیتی و رضایت زناشویی بر رضایت شغلی کارکنان متأهل بنیاد شهید و امور ایثارگران شهر شیراز. جامعه‌شناسی زنان (زن و جامعه)، ۱(۴)، ۱۷-۱.
- [۲۵] شریفی، حسن پاشا (۱۳۸۰). ارزیابی شخصیت. چاپ چهاردهم. تهران: دانشگاه پیام نور.
- [۲۶] ایزدی، سیروس (۱۳۹۳). روانشناسی شخصیت از دیدگاه مکاتب. تهران: دهخدا.
- [۲۷] آزاد، حسین (۱۳۸۸). روانشناسی مرضی کودک. چاپ دوم. تهران: پیام نور.
- [۲۸] جلالی‌فراهانی، مجید؛ سجادی، سیدنصراله؛ علی‌دوست‌قهفرخی، ابراهیم؛ اسلامی، یوسف (۱۳۹۰). ارتباط بین ابعاد شخصیت و تحلیل رفتگی شغلی معلمان مرد تربیت بدنی شهر زنجان. پژوهش‌های مدیریت ورزشی و علوم حرکتی، ۱(۱)، ۳۷-۴۸.
- [۲۹] شاملو، سعید (۱۳۹۴). روان شناسی شخصیت. تهران: چهره.
- [30] Bar-on, R. (2000). *Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory (EQ-IQ)* In R. B. Bar-on & J.D.A.
- [۳۱] دهشیری، غلامرضا (۱۳۸۵). بررسی رابطه هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. پژوهش‌های مشاوره (تازه ها و پژوهش‌های مشاوره)، ۱۸(۵)، ۹۷-۱۰۶.
- [۳۲] زارع، محمد (۱۳۸۰). مطالعه سهم هوش هیجانی در پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: انستیتو روانپزشکی ایران.
- [۳۳] آمده، مجید (۱۳۹۴). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی طلاب. پایان نامه کارشناسی ارشد. موسسه آموزش عالی و اخلاق تربیت.
- [۳۴] محمدمحمدی، بیتا؛ اورکی، محمد (۱۳۹۴). پیش‌بینی هوش هیجانی دانش‌آموزان بر پایه ویژگی‌های شخصیتی آنان. پژوهش‌های کاربردی در روانشناسی تربیتی، ۶، ۲، ۳، ۸۷-۷۸.
- [۳۵] خشوعی، مهدیه السادات؛ رسولی مبارکه، زهره (۱۳۹۴). رابطه ویژگی‌های شخصیتی با هوش هیجانی در معلمان مقطع ابتدایی سال ۱۳۹۴-۱۳۹۳. اولین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران.
- [۳۶] حسینی نسب، سیدداوود؛ شروین، محمدی (۱۳۸۸). رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سلامت روانی با هوش هیجانی دانش آموزان دختر پایه سوم مقطع متوسطه دبیرستان‌های تبریز. ۲، ۸، ۱۲۹-۱۵۰.
- [37] Othman, C. N., Saiful Bahri Yusof, M., Din, A. M., Zakaria, L. A. (2016). Emotional Intelligence and Personality Traits in Relation to Psychological Health among Pharmacy Students in Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 222, 253-262.
- [38] Tok, S., Binboğa, E., Guven, S., Çatıkkas, F., Dane, S. (2013). Trait emotional intelligence, the Big Five personality traits and isometric maximal voluntary contraction level under stress in athletes. *Research article Neurology, Psychiatry and Brain Research*, 19, 3, 133-138.
- [39] Chamorro-permuzic, T., Ben ett, E., Forham, A. (2007). The Happy personality: Mediational Role of Trait Emotional In telligence. *Personality and Individual differences*.